
Migrația externă: de la țara de origine România, la țările de destinație din spațiul Uniunii Europene – scurtă analiză pentru anii 1998-2009

Drd. Eduard Andrei CIOCĂNESCU
Academia de Studii Economice, București

Abstract

Migrația externă este un fenomen extrem de prezent în spațiul românesc mai ales din perspectiva faptului că suntem, deocamdată, o țară de origine și nu de destinație. Prezentul articol își propune să dimensioneze pe baza evidențelor Eurostat amploarea fenomenului precum și câteva caracteristici ce țin de țările de destinație.

Cuvinte cheie: migrație externă, emigranți români, țări de destinație

Cu certitudine se poate afirma că între piața forței de muncă și migrație există o interdependență. La nivel internațional și într-un cadru istoric mai larg, migrația externă s-a manifestat asupra structurii pieței forței de muncă în două maniere care sunt strâns legate de cele două fluxuri ale migrației externe: **imigranți** și **emigranți**. Din perspectiva impactului pe care fluxurile de emigranți l-au avut asupra pieței forței de muncă sunt câteva țări care s-au bazat (unele încă se mai bazează) pe asemenea resurse: Statele Unite ale Americii, Australia, Canada, Noua Zeelandă. Ultimele trei țări enumerate practică și în prezent o politică de primire a imigranților în strânsă concordanță cu nevoile de pe piața forței de muncă.

Aproape întotdeauna, din perspectiva țării din care s-a emigrat, fluxurile de ieșire s-au constituit într-o veritabilă supapă socială urmare a nivelului economic precar¹ înregistrat la nivel local. Aceasta a fost situația în ceea ce privește fluxurile de imigranți irlandezi din America de Nord în a doua parte a secolului al XVIII-lea și în secolul al XIX-lea (Dolan, 2008). Aceași motivație economică se consideră că a fost resortul care a declanșat și fluxul de imigranți italieni în Statele Unite ale Americii (SUA). Perioada cu cea mai intensă manifestare a acestei stări de fapt a fost

1. Contextul economic precar din țara de plecare nu a fost întotdeauna factorul declanșator. Au existat de multe ori și factori de natură religioasă, politică sau alte elemente ce țin de opțiunile personale ale individului persecutate în țara de baștină.

1880-1920 când peste 4 milioane de emigranți italieni au traversat oceanul spre SUA (Cavaoli, 2008).

În România în primii ani după 1989, fluxurile de emigrație au avut ca principal factor motivațional elementul politic (Ciucur, 2010). Același efect de supapă socială l-au avut și fluxurile de emigranți de naționalitate română de după 1996. Lipsa (sau nivelul inferior de salarizare din țară) locurilor de muncă indusă de restructurările din economia națională a generat un flux migrator care s-a amplificat pe măsura trecerii anilor și care a explodat ca volum după facilitarea (renunțarea la vize sau dreptul de liberă circulație în interiorul UE după 2007) modalităților în care se putea trece frontiera către țările europene mai dezvoltate economic. Al doilea palier în care fluxurile de emigranți români au ameliorat contextul național defavorabil din punct de vedere economic a fost cel al remitențelor transmise către România.

Metodologie și surse de date

Din punct de vedere metodologic, în analiza interdependențelor între migrație și structura pieței forței de muncă, s-a avut în vedere o abordare de la simplu la complex, de la descriptiv la analitic. În acest sens s-a aplicat metodologia specifică statisticii descriptive (inclusiv elemente grafice).

Aria geografică luată în considerare se limitează la spațiul românesc (din perspectiva țării de origine). Cum însă migrația externă are și o componentă (țara de destinație) ce depășește frontierele țării s-a făcut referire la spațiul Uniunii Europene.

Informația statistică utilizată a fost constituită pe baza datelor furnizate de Eurostat. Orizontul de timp analizat a fost 1998-2009. Bazele de date construite au fost prelucrate folosind produse software specific (SPSS, Statistica, MapDecisions, e-Views sau MS Office).

Analiza datelor

Din nefericire metodologiile statistice (fie ele și armonizate) fac, pentru țările de origine, din numărarea fluxurilor de emigranți o misiune aproape imposibilă. În perioadele intercensitare este binecunoscut faptul că se apelează la Registrele stării civile pentru mișcarea naturală a populației și la Registrele Serviciului de Evidență Informatizată a Persoanelor (SEIP) pentru comensurarea fluxurilor migratorii. Dacă în ceea ce privește numărul de imigranți (cel puțin cei care își legalizează situația) statisticile sunt ușor de generat, nu se poate spune la fel despre statisticile relativ la fluxurile de emigranți. Aceasta pentru că o mare parte din populația emigrantă (temporar sau nu) aleg să nu notifice SEIP cu privire la noua schimbare în ceea ce privește domiciliul sau reședința. Însă de cele mai multe ori, pentru a accesa în țara de destinație diverse servicii (sociale, de sănătate, educaționale etc.) aceleași persoane aleg să-și înregistreze prezența¹ și, pe cale de consecință, să permită Institutelor Naționale de Statistică din respectivele țări realizarea unei evidențe mult mai exacte decât în cazul țării de proveniență. Se prezintă

¹ Urmare a faptului că s-a luat în discuție imigrația înregistrată, toate statisticile relativ la acest fenomen se referă la imigrație legală.

informația statistică colectată prin procedeul ”în oglindă¹”. Datele pentru fiecare an în parte, pe țări ale UE sunt prezentate în Anexa 1.

Fluxurile de emigranți români în anii 1998-2009²

Tabel 1

An	Număr emigranți
1998	33.861
1999	43.726
2000	49.332
2001	58.617
2002	105.839
2003	190.742
2004	215.646
2005	194.176
2006	215.605
2007	553.162
2008	325.121
2009	164.757
Total	2.150.584

Notă: Date obținute prin însumare (din țările UE) cu mențiunea că existau o serie de state pentru care informația nu era disponibilă.

În continuare, se constată că există un grup de țări către care emigranții cu cetățenie română s-au îndreptat cu predilecție. Sunt menționate (în ordinea mărimii fenomenului): Italia (834 mii persoane), Spania (824 mii persoane), Germania (266 mii persoane), Ungaria (98 mii persoane) și Austria (52 mii persoane). Grupul respectiv de țări are o pondere de 96,6% din total³.

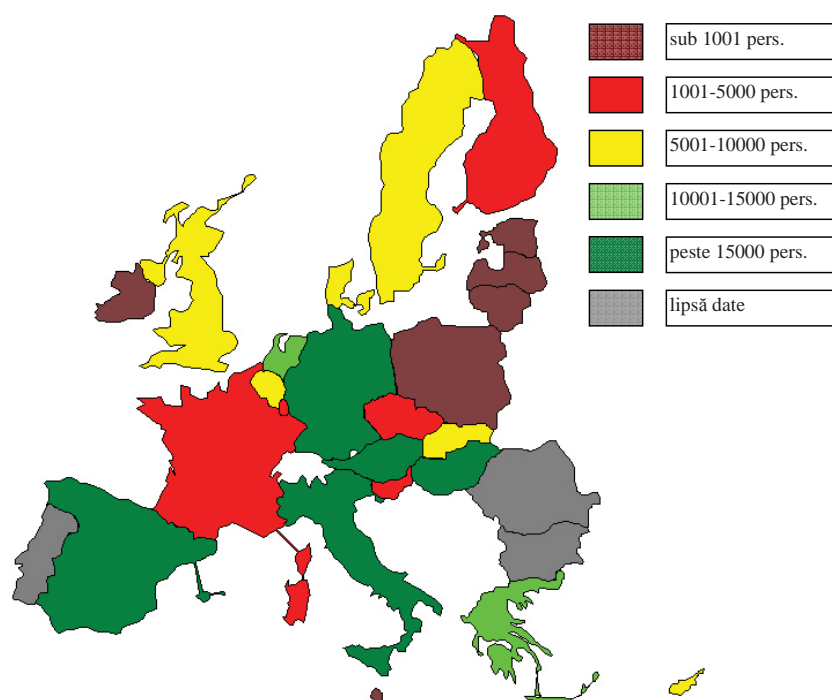
1 S-a apelat la informații statistice publicate de alte state relativ la numărul imigranților având cetățenia unei anumite țări. Ne referim la statistici relativ la imigranții cu cetățenie română din țările membre UE. Evident că mai sunt și alte țări non UE către care imigranții români se îndreaptă (SUA, Canada, Australia, Noua Zeelanda, Israel, Turcia etc.) și că datele din tabel obținute prin procedeul ”în oglindă” reprezintă o subestimare a realității. Chiar și așa diferențele sunt enorme. Asupra utilizării procedurii statisticilor ”în oglindă” se poate consulta (Todorov și alții, 2000).

2 Față de statisticile naționale bazate pe SEIP valorile pentru fluxurile de emigranți români în spațiul UE cumulat pe întregul orizont de timp analizat sunt mai mici decât cele obținute prin procedeul ”în oglindă” cu mai mult de 2 milioane de persoane.

3. Italia și Spania împreună dețin o pondere de 77,2% din total.

Numărul total al imigranților cu cetățenie română, în țări de destinație aparținând UE, în perioada 1998-2009

Figura 1

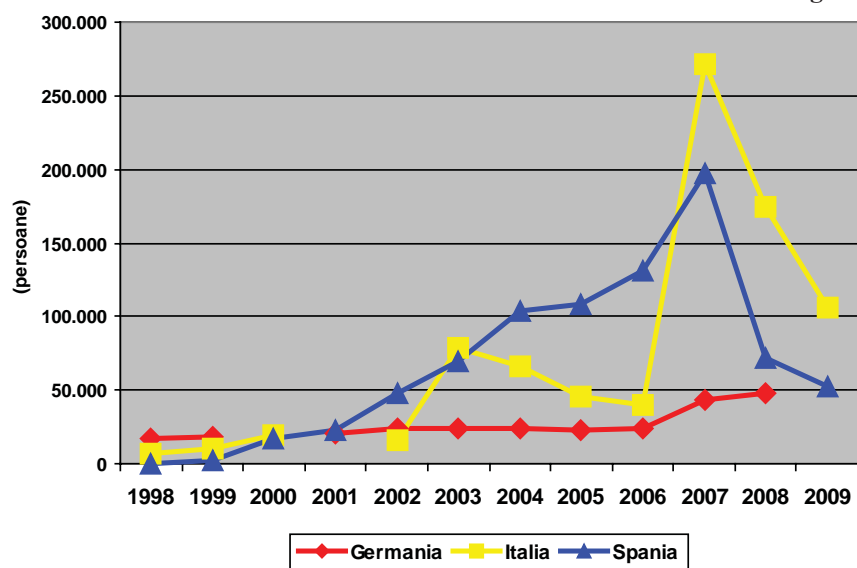
Sursa: EUROSTAT

În continuare este prezentată o evoluție a fenomenului pentru principalele trei țări de destinație. Analiza descriptivă a informației statistice relevă faptul că până în anul 2001 destinația predilectă a emigranților români era Germania. În perioada anterioară intrării României în UE (1998-2007) fluxul spre Germania a fost ușor crescător cu date pornind de la 17 mii de persoane (în 1998) până la 24 mii de persoane (în 2006). După intrarea României în UE numărul de imigranți cu cetățenie română din Germania s-a dublat ajungând la 48 mii de persoane în 2008¹.

¹ Ultimul an cu date disponibile pentru Germania.

Evoluția numărului total al imigranților cu cetățenie română în Germania, Spania și Italia în anii 1998-2009

Figura 2

Sursa: EUROSTAT

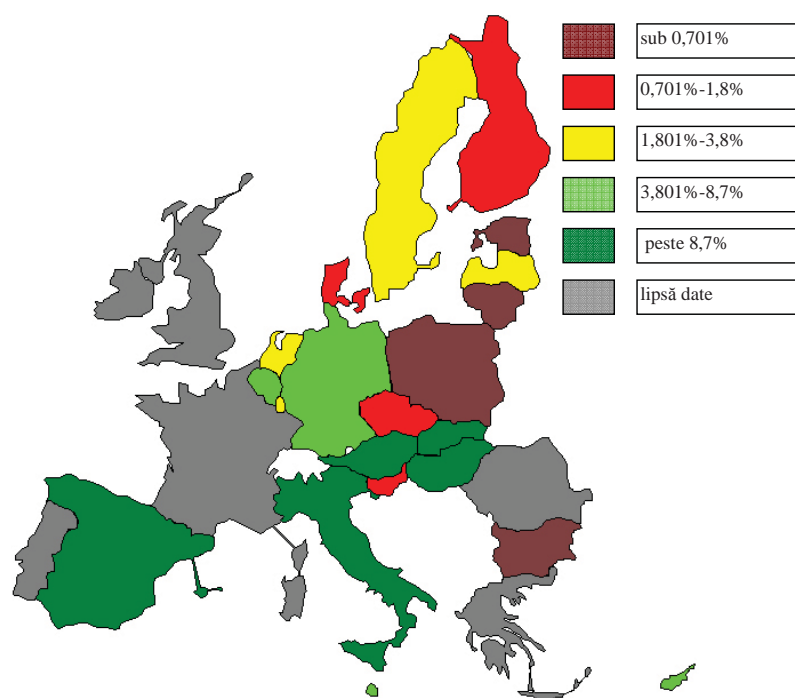
Începând cu anul 2002 (Spania) și 2003 (Italia) au înregistrat o intensificare a fluxului de imigranți cu cetățenie română. Au existat chiar și perioade cu când fluxurile către cele două țări s-au transformat în avalanșe. În perioada 2004-2007 în Spania au sosit aproape 541 mii imigranți cu cetățenie română și în perioada 2007-2009 un număr de 551,5 mii persoane aparținând aceleiași categorii sociale a ales ca țară de destinație Italia. Este de remarcat faptul că anul 2007 (anul intrării României în UE) a fost anul cu volumul cel mai ridicat de emigrare din România: peste 553 mii persoane. Este posibil ca o parte dintre aceste persoane să fi fost deja plecate dinainte de 2007 însă odată cu intrarea României în UE legalizarea statutului s-a putut realiza mai ușor.

Datele absolute ale fluxurilor de emigranți români către țări din spațiul UE au conținut informațional ridicat. Merită aducerea în discuție a unor indicatori derivați. Un prim indicator– care permite măsurarea mai exactă a poziției României ca țară furnizoare de imigranți în spațiul european – îl reprezintă **ponderea imigranților cu cetățenie română în totalul imigranților**. Detaliul statistic din acest punct de vedere se prezintă în Anexa 2.

Într-o primă fază sunt comentate informațiile aferente anului de vârf în ceea ce privește migrația externă având ca țară de origine România. Sunt vizibile ponderile pe care imigranții având cetățenie română le-au înregistrat, în comparație cu toți imigranții, în anul 2007.

Ponderea imigranților cu cetățenie română în total imigranți pe țări europene în anul 2007

Figura 3

Sursa: EUROSTAT

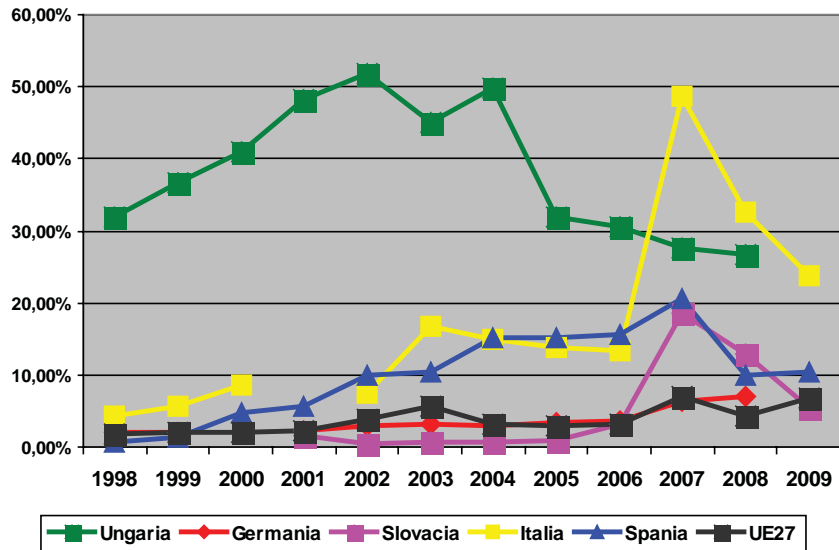
În prima categorie a țărilor cu cele mai ridicate ponderi ale imigranților români se încadrează: Italia (48,64%), Ungaria (27,65%), Spania (20,62%), Slovacia (18,62%) și Austria (8,7%). Foarte aproape de acest prag s-a situat Cipru (8,45%), media pentru UE27 a fost 7,05%. Este relativ surprinzătoare poziția pe care o ocupă Ungaria¹ ținând cont de proximitatea geografică și de numărul mare de etnici maghiari din România situația este oarecum naturală. La fel de surprinzătoare este prezența Slovaciei² și ponderea imigranților români în total imigranți în această țară. În afara de proximitatea geografică o altă explicație naturală nu operează în acest caz.

1. Datele pentru Ungaria sunt surprinzător de ridicate: în 2002 procentul imigranților cu cetățenie română în total imigranți a fost de aproape 52%!

2. Numărul imigranților români în Slovacia a fost la cote relativ reduse: puțin peste 3000 de persoane în 2007 cu o creștere de 7,5 ori comparativ cu anul anterior.

Evoluția ponderii imigranților cu cetățenie română în total imigranți în unele zone geografice europene în perioada 1998-2009

**Figura 4
(procente)**

Sursa: EUROSTAT

Este prezentată evoluția ponderii pe care imigranții români au avut-o în unele țări europene precum și media la nivelul UE27¹. Surprind datele ridicate de-a lungul timpului pentru Ungaria (minime aproape de 30% și maxime în jur de 50%) precum și nivelurile de după 2007 pentru o destinație care nu era considerată tradițională pentru emigranții români: Slovacia. În cazul Ungariei proximitatea geografică dublată de existența unui larg grup de etnici maghiari în România explică absolut nivelul ridicat înregistrat. Nivelurile înregistrate de Spania și Italia – țări care sunt destinațiile preferate a aproape 4 din 5 emigranți cu cetățenie română – era așteptată și deloc surprinzătoare.

Concluzii

Se poate constata că aproape 10% din populația României a luat drumul pribegiei (uneori doar temporar) în ultimii 12 ani. Fenomenul a căpătat o amploare deosebită (jumătate din total) mai ales după intrarea României în Uniunea Europeană. Țările principale de destinație: Italia, Spania și Germania. Dacă se ține cont de ponderea pe care imigranții cu cetățenie română o are în totalul imigranților, nivelul cel mai ridicat se înregistrează (surprinzător) în Ungaria. Dacă acest drenaj populațional va

1. Media calculată pentru statele componente UE27 chiar și când unele state nu erau încă membre.

continua cu aceeași intensitate consecințele pe piața forței de muncă pot fi extrem de neplăcute și fără măsuri/ politici de (re)echilibrare; situația pe termen lung nu arată prea bine. Fără îndoială că această analiză poate continuată, aprofundându-se impactul efectiv pe care fluxul migratoriu de ieșire îl are asupra pieței forței de muncă din România.

Bibliografie

- Cavaoli, F. J. **Patterns of Italian Immigration to the United States**, The Catholic Social Science Review, 13, 2008
- Ciucur, M. **De ce au emigrat românii? – interviu cu Dumitru Sandu**, Evenimentul zilei, 25 aprilie 2010, București
- Dolan, J. P. **The Irish Americans: A History**, Bloomsbury Press, New York, 2008
- Sandu, D. **Lumile sociale ale migrației românești în străinătate**, Ed. Polirom, Iași, 2010
- Todorov, B., Shentov, O. și Stoyanov, A. **Corruption and Illegal Trafficking: Monitoring and Prevention. Assesment Methodologies and Models of Counteracting Transborder Crime**, Center for the Study of Democracy, Sofia, 2000
- * * * <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home> accesat cu multiple ocazii în perioada 2008-2011
- * * * **TEMPO Online**, <https://statistici.insse.ro/shop/?lang=ro> accesat cu multiple ocazii în perioada 2008-2011

Imigranții cu cetățenie română pe țări europene în anii 1998-2009

Tara/ An	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Total
Belgia	:	:	:	:	:	:	:	:	:	5.491	:	:	5.491
Bulgaria	:	:	:	:	:	:	:	:	:	0	0	:	:
Cehia	:	99	44	:	342	360	329	442	449	909	634	:	3.608
Danemarca	178	215	239	250	272	230	260	343	327	877	1.420	1.532	6.143
Germania	16.987	18.814	:	20.142	23.953	23.780	23.545	23.274	23.743	43.894	48.225	:	266.357
Estonia	0	0	:	:	:	:	9	2	5	8	10	4	38
Irlanda	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	166	58	224
Grecia	660	:	:	:	:	:	:	:	5.034	6.240	:	:	11.934
Spania	502	1.782	17.456	23.295	48.330	69.942	103.572	108.294	131.457	197.642	71.482	52.440	826.194
Franta	624	422	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	1.046
Italia	6.818	10.651	19.332	:	16.465	78.385	66.098	45.338	39.715	271.443	174.554	105.597	834.396
Cipru	157	:	283	436	93	246	279	593	443	1.606	1.217	:	5.353
Letonia	0	1	0	2	4	1	3	1	4	64	190	74	344
Lituania	0	2	0	1	1	4	1	6	6	4	3	5	33
Luxemburg	51	89	83	45	38	44	66	108	142	323	277	238	1.504
Ungaria	5.504	7.845	8.894	10.648	10.307	9.599	12.129	8.895	7.872	6.735	9.987	:	98.415
Malta	0	0	0	0	:	:	:	:	:	277	:	:	277
Olanda	425	385	579	659	583	657	649	513	705	2.345	2.411	1.907	11.818
Austria	1.543	1.866	1.986	2.393	4.769	5.664	5.511	5.056	4.526	9.273	9.260	:	51.847
Polonia	:	:	:	:	:	:	:	:	10	5	103	:	118
Portugalia	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Romania	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Slovenia	37	24	25	53	49	43	124	303	323	199	141	69	1.390
Slovacia	:	:	:	30	10	40	73	93	396	3.029	2.300	840	6.811
Finlanda	47	55	131	92	35	47	67	65	111	211	197	164	1.222
Suedia	286	246	280	287	363	329	338	352	337	2.587	2.544	1.829	9.778
Marea Britanie	42	1.230	0	284	225	1.371	2.593	498	:	:	:	:	6.243
Total	33.861	43.726	49.332	58.617	105.839	190.742	215.646	194.176	215.605	553.162	325.121	164.757	2.150.584

Sursa: EUROSTAT. Notă: Semnul ":" semnifică lipsa datelor

Anexa 2.

Pondereea imigranților cu cetățenie română în total imigranți pe țări europene în perioada 1998-2009 (%)

Tara/ An	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Total
Belgia	3,75	.	0,42
Bulgaria	0,00	0,00	0,00
Cehia	.	1,00	0,56	.	0,77	0,60	0,62	0,73	0,66	0,87	0,81	.	0,72
Danemarca	0,35	0,43	0,45	0,45	0,52	0,46	0,52	0,65	0,58	1,36	2,48	2,96	0,95
Germania	2,12	2,15	.	2,29	2,84	3,09	3,02	3,29	3,59	6,45	7,07	.	3,01
Estonia	0,00	0,00	0,82	0,14	0,22	0,21	0,27	0,10	0,19
Irlanda	0,26	0,16	0,03
Grecia
Spania	0,62	1,40	4,82	5,62	10,00	10,40	15,13	15,06	15,63	20,62	9,85	10,51	12,58
Franta	0,08
Italia	4,35	5,76	8,52	.	7,39	16,66	14,87	13,92	13,34	48,64	32,64	23,84	20,48
Cipru	1,80	.	2,22	2,49	0,65	1,47	1,27	2,43	2,85	8,45	8,63	.	3,03
Letonia	0,00	0,06	0,00	0,14	0,28	0,07	0,18	0,05	0,14	1,81	5,48	2,75	1,28
Lituania	0,00	0,07	0,00	0,02	0,02	0,08	0,02	0,09	0,08	0,05	0,03	0,08	0,05
Luxemburg	0,44	0,70	0,71	0,37	0,31	0,33	0,51	0,75	0,99	1,94	1,56	1,51	0,91
Ungaria	31,87	36,62	40,94	48,23	51,91	45,01	49,92	31,97	30,59	27,65	26,62	.	37,36
Malta	0,00	0,00	0,00	0,00	4,12	.	.	1,04
Olanda	0,35	0,32	0,44	0,49	0,48	0,63	0,69	0,56	0,70	2,01	1,68	1,48	0,84
Austria	2,12	2,15	2,43	2,66	4,41	5,06	4,50	4,42	4,59	8,69	8,41	.	4,41
Polonia	0,09	0,03	0,22	0,09
Portugalia	0,00
Romania
Slovenia	0,80	0,49	0,40	0,68	0,54	0,46	1,22	2,01	1,61	0,68	0,46	0,23	0,78
Slovacia	.	.	.	1,48	0,43	0,61	0,70	0,99	3,14	18,62	12,91	5,37	6,85
Finlanda	0,33	0,37	0,78	0,49	0,19	0,26	0,33	0,30	0,49	0,81	0,68	0,61	0,50
Suedia	0,58	0,49	0,48	0,47	0,57	0,52	0,54	0,54	0,35	2,60	2,51	1,79	1,12
Marea Britanie	0,01	0,35	0,00	0,08	0,06	0,32	0,50	0,10	0,11
Total	1,77	2,06	2,04	2,28	3,96	5,76	3,17	2,96	3,13	7,02	4,32	6,89	4,05

Sursa: EUROSTAT; Notă: Semnul "." semnifică lipsa datelor